

วิชากฎหมายอาญา มาตรา 59-106 ครั้งที่ 2

นายปานรวิ ชีวิตโสภณ

ความแตกต่างระหว่างผู้กระทำความผิดเองโดยอ้อมกับผู้ใช้

- การใช้ให้กระทำความผิดตาม ม.84 จะเกิดขึ้นได้ ผู้ถูกใช้ต้องกระทำความผิดนั้นๆ โดยเจตนา กล่าวคือ ผู้ถูกใช้จะต้องรู้ว่าการกระทำนั้นเป็นความผิด

ตัวอย่าง

- แต่งตั้งการขโมยนาฬิกาดำ แดงไปจ้างวานชาวให้ขโมยนาฬิกามาให้แดง โดยให้ค่าจ้างแก่ชาว ชาวขโมยนาฬิกาของดำมาให้แดง แดงมีความผิดฐานลักทรัพย์โดยเป็นผู้ใช้ตาม ม.84 เพราะชาวผู้ถูกใช้มีเจตนากระทำความผิด
- แต่ถ้าแดงไปหลอกชาวว่านาฬิกาของดำเป็นของแดง ชาวหลงเชื่อจึงหยิบส่งให้แดง แดงมีความผิดฐานลักทรัพย์โดยเป็นผู้กระทำความผิดเองโดยอ้อม เนื่องจากชาวไม่มีเจตนากระทำความผิด เพราะไม่รู้ว่านาฬิกาเป็นของดำ ชาวเป็นเครื่องมือ (innocent agent หรือตัวแทนโดยปริสุทธิ ฎ.14213/2557)

ข้อสังเกต

- การวินิจฉัยว่าเป็นผู้กระทำความผิดประเภทใด ให้พิจารณาเรียงตามลำดับดังนี้
 - ผู้กระทำความผิดเอง > ผู้ใช้ > ผู้กระทำความผิดเองโดยอ้อม

ตัวอย่าง (ต่อ)

- แดงจ้างชาวอายุ 11 ปี ให้ขโมยปากกาของดำ โดยขาวมีเจตนากระทำความผิด(รู้ว่าเป็นการเอาไป รู้ว่าทรัพย์สินผู้อื่น เจตนาประสงค์ต่อผล) แดงผู้จ้างคือผู้ใช้ ตาม ม.84 แต่ขาวผู้ถูกใช้ได้รับยกเว้นโทษตาม ม.73 เนื่องจากอายุไม่เกิน 12 ปี ซึ่งเป็นเหตุส่วนตัวตาม ม.89 (แดงไม่ใช่ผู้กระทำความผิดเอง เพราะไม่ได้ทำเอง จึงพิจารณาต่อมาร่ว่าแดงเป็นผู้ใช้หรือไม่ ส่วนขาวเป็นผู้กระทำความผิดเอง เพราะหยิบเอง)
- เมื่อเป็นการใช้ตาม ม.84 และผู้ถูกใช้อายุไม่เกินสิบแปดปีได้กระทำความผิดแล้ว จึงต้องเพิ่มโทษที่จะลงแก่แดงผู้จ้างหนึ่ง ตาม ม.84 ว.สาม
- แต่ถ้าแดงไม่ได้เป็นผู้ใช้แต่เป็นตัวการร่วมกับขาวหรือขาวเป็น Innocent agent (แดงหลอกให้ขาวกระทำความผิด โดยบอกว่าปากกาของดำเป็นของแดงเอง) แดงก็ไม่ได้รับการเพิ่มโทษ เพราะเพิ่มโทษตาม ม.84 ว.3 เป็นเรื่องผู้ใช้

ข้อสังเกต

- กล่าวโดยสรุป ผู้กระทำความผิดเองโดยอ้อมจะเกิดขึ้นต่อเมื่อ มิใช่ผู้กระทำความผิดเองและมิใช่ผู้ใช้

สรุป ผู้กระทำความผิดเองโดยอ้อม vs ผู้ใช้

- ผู้กระทำความผิดเองโดยอ้อม (เฉพาะประเภทหลอกให้ผู้ถูกลอกซึ่งไม่มีเจตนาไปกระทำ)
 - 1. มีเจตนากระทำความผิด
 - 2. มีเจตนาหลอกให้ผู้อื่นกระทำความผิด
 - 3. ผู้ถูกลอกไม่มีเจตนากระทำความผิด
- ข้อสังเกต: ผู้กระทำความผิดเองโดยอ้อม ยังมีประเภทอื่นๆ อีกหลายประเภท ดูหนังสือท่านอาจารย์เกียรติขจร วัจนสวัสดิ์ หน้า 155-164

สรุป ผู้กระทำความผิดเองโดยอ้อม vs ผู้ใช้ (ต่อ)

- ผู้ใช้ตามมาตรา 84
 - 1. มีเจตนากระทำความผิด
 - 2. มีเจตนาก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิด
 - 3. ผู้ถูกใช้ (ผู้อื่น) มีเจตนากระทำความผิด

ผู้กระทำอาจเป็นนิติบุคคลก็ได้

- ฎ. 97/2518 จำเลยที่ 1 เป็นกรรมการบริษัทจำเลยที่ 2 โฆษณาหลอกขายที่ดินแก่ประชาชน การกระทำของจำเลยจึงเป็นการหลอกลวงโดยแสดงข้อความอันเป็นเท็จแก่ประชาชนโดยเจตนาทุจริตแม้จะได้รับความว่ามีผู้สั่งจองโดยยังไม่ชำระเงินราว 10 ราย มีผู้ซื้อที่ดินเพียง 2 ราย และมีแต่ผู้เสียหายเพียงรายเดียวที่ร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีแก่จำเลยการกระทำของจำเลยก็เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 343
- ฎ. 3446/2537 บริษัทจำกัดและกรรมการผู้จัดการมีความผิดตาม มาตรา 225, 291, 300 มีหน้าที่ดูแลรถแก๊สไม่ให้เกิดเพลิงไหม้

การกระทำ

- เป็นองค์ประกอบภายนอกในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำ ตามโครงสร้างข้อ 1.2 เป็นการกระทำที่ครบองค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานนั้นๆ กล่าวคือ ถ้าเป็นความผิดที่กระทำโดยเจตนา การกระทำนั้นจะเป็นความผิด ก็ต่อเมื่อการกระทำนั้นเข้าชั้น “ลงมือ” หรือเข้าชั้น “พยายาม” ตาม มาตรา 80 นั้นเอง
- ต่างจากการกระทำตามข้อ 1.1 ที่จะอธิบายเพียงว่าเป็น การเคลื่อนไหวร่างกายหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึก (เช่น ไม่ได้ละเมอ)

ตัวอย่าง

- แต่งตั้งการฆ่าดำ แต่งซักปิ่นจากเอาจ แต่ยังมีทันยกปิ่นไปทางดำแต่ถูกจับเสียก่อน แต่งยังไม่มี ความผิดฐานพยายามฆ่าดำ (ฎ.1647/2512, 1786-1787/2518) เป็นแต่เพียงเตรียมฆ่า เท่านั้น แต่งไม่ได้ละเมอ จึงมีการกระทำตามโครงสร้างข้อ 1.1 แต่ยังไม่ครบองค์ประกอบ ภายนอกตาม 1.2 เพราะยังไม่ทันเริ่มต้นการฆ่า ยังไม่ลงมือ
- แต่หากแต่งจ้องปิ่นไปยังดำแล้ว แต่ยังไม่ทันลั่นโกปิ่นก็ถูกจับเสียก่อน การกระทำของแต่งก็ครบ องค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานฆ่า โดยรับผิดฐานพยายามฆ่าตาม ม.288 ประกอบ ม.80 (ฎ.556/2502, 147/2504)
- หมายเหตุ การเตรียมบางกรณี กฎหมายบัญญัติเป็นความผิดครบองค์ประกอบภายนอก ความผิด เช่น เตรียมวางเพลิงเผาทรัพย์ของผู้อื่น หรือเตรียมฆ่าบุคคลสำคัญ

วัตถุประสงค์การกระทำ

- หมายถึง สิ่งที่คุณกระทำมุ่งหมายกระทำต่อ เช่น
 - ความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาตาม ม.288 วัตถุประสงค์การกระทำคือ ผู้อื่น
 - ความผิดฐานลักทรัพย์ วัตถุประสงค์การกระทำคือทรัพย์ของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย

วัตถุประสงค์แห่งการกระทำ (ต่อ)

- วางเพลิงเผาโรงเรือนของผู้อื่น ตาม ม.217, 218 วัตถุประสงค์แห่งการกระทำ คือทรัพย์สินของผู้อื่น ดังนั้น ถ้าโรงเรือนที่จำเลยเผา จำเลยมีส่วนเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย เพราะเป็นโรงเรือนที่เป็นกรรมสิทธิ์ร่วมระหว่างจำเลยกับผู้เสียหาย จำเลยไม่มีความผิดตาม ม.218 (218 เป็นเหตุฉกรรจ์หรือเหตุที่ต้องรับโทษหนักขึ้นของ 217 จึงมีวัตถุประสงค์แห่งการกระทำเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นเช่นกัน ฎ. 3643/2526)
- แต่จำเลยอาจมีความผิดตาม ม.220 ได้ “ผู้ใดกระทำให้เกิดเพลิงไหม้แก่วัตถุใด ๆ แม้เป็นของตนเอง จนน่าจะเป็นอันตรายแก่บุคคลอื่นหรือทรัพย์สินของผู้อื่น...” (วัตถุใดๆ อาจเป็นของตนเองหรือของผู้อื่นก็ได้) และผิด ม.358 ทำให้เสียทรัพย์สินได้ เพราะวัตถุประสงค์แห่งการกระทำความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สินคือทรัพย์สินของผู้อื่นหรือที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย

วัตถุประสงค์แห่งการกระทำ (ต่อ)

- เอาไปเสียซึ่งเอกสารของผู้อื่น ตาม ม. 188 ถ้าจำเลยมีส่วนเป็นเจ้าของเอกสารด้วยก็ไม่ผิด ฎ. 14460/2556 จำเลยและ ส. เป็นเจ้าของเงินร่วมกัน เอาเงินไปให้กู้ เมื่อ ส. ตาย จำเลยนำสัญญาไป ไม่ผิด 188 เพราะมีกรรมสิทธิ์ร่วมในสัญญา
- แต่จำเลยอาจผิดลักทรัพย์ได้ เพราะวัตถุประสงค์แห่งการกระทำในความผิดฐานลักทรัพย์ แม้ตนจะเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยก็ผิด แต่การเอาไปในความผิดฐานลักทรัพย์เป็นการเอาไปโดยถาวร ในลักษณะตัดกรรมสิทธิ์ตลอดไป แต่ตามม. 188 หรือ ม. 158 อาจเป็นการเอาไปเสียชั่วคราวก็ได้ (ต้องพิจารณาด้วยว่าจำเลยเอาเอกสารไปในลักษณะใด)

ครบองค์ประกอบภายนอก และการขาดองค์ประกอบภายนอก

- พิจารณาว่าความจริง การกระทำครบองค์ประกอบภายนอกทุกข้อ หรือขาดองค์ประกอบภายนอกบางข้อไป

พิจารณาตัวอย่างดังต่อไปนี้

- ตัวอย่าง 1: ความผิดฐานฆ่าคน แต่งตั้งการฆ่าดำ แต่งใช้ปืนยิงไปที่ศพของดำโดยคิดว่าดำนอนคลุมโปงอยู่
- ตัวอย่าง 2: ความผิดฐานลักทรัพย์ แต่งหยิบเอาสายสร้อยของตนเองไปขายคิดว่าเป็นสายสร้อยของดำ
- ตัวอย่าง 3: ความผิดฐานทำแท้ง หญิงไม่ได้ตั้งครรถ์แต่ทำแท้งโดยเข้าใจผิดว่าตัวเองตั้งครรถ์
- ตัวอย่าง 4: ความผิดฐานข่มขืนตาม ม.276 แต่งข่มขืนหญิงที่ตายไปแล้ว โดยคิดว่าหญิงนั้นสลบ
- หลักคือ ให้อธิบายความจริงเป็นหลัก ทั้ง4ตัวอย่าง ความจริงขาดองค์ประกอบภายนอก แต่ผู้กระทำเข้าใจผิดว่าองค์ประกอบภายนอกครบ

พิจารณาตัวอย่าง (ต่อ)

- ฎ. 7144/2545 ชายข่มขืนหญิงที่ตายไปแล้ว เข้าใจว่าหญิงนั้นสลบ ไม่มีความผิดตาม 277 เพราะตายไปแล้วไม่มีสภาพบุคคล ตามปปพ. มาตรา 15
 - ขาดองค์ประกอบภายนอก
 - ไม่มีกรณีจะไปปรับบท 277 (หรือ 276 ขึ้นอยู่กับอายุของผู้ตาย), 81 พยายามที่ไม่สามารถบรรลุผลอย่างแน่แท้
 - ไม่ผิด 366/1 ความผิดต่อศพ เพราะขาดเจตนา ไม่รู้ว่ากระทำต่อศพ แม้องค์ประกอบภายนอกจะครบ (หลักไม่รู้ไม่มีเจตนา มาตรา 59 ว.3)
 - ตามฎีกา จำเลยผิด 289 (6) ข่มขืนเพื่อเตรียมการ หรือเพื่อความสะดวกในการที่จะกระทำความผิดอย่างอื่น

พิจารณาตัวอย่าง (ต่อ)

- ฎ.13262/2558 ยกร่างชายหมดสติมาเผาบนรถกระบะ คิดว่าตายไปแล้ว ไม่ผิด 199 (ทำลายศพเพื่อปิดบังการตาย) แม้มิเจตนาพิเศษทำเพื่อปกปิดเหตุแห่งการตาย
 - ไม่ผิด 366/3 (ทำลายศพ)ด้วย
 - ไม่ผิด 199 และ 366/3 เพราะขาดองค์ประกอบภายนอก วัตถุประสงค์แห่งการกระทำไม่ใช่ศพ เนื่องจากถือความจริงเป็นหลักในการวินิจฉัย
 - คดีนี้ศาลตัดสินว่าผิด 217 เฆเรถกระบะผู้อื่น และ 291 ไม่ผิด 288 ไม่ผิดฆ่าผู้อื่นเพราะไม่รู้ว่าเป็นผู้อื่น แต่ไม่ตรวจดูให้ดีว่าผู้ตายถึงแก่ความตายแล้วหรือไม่ จึงผิด 291 ประมาททำให้ตาย
 - น่าจะผิด 224 เฆพทรัพย์เป็นเหตุให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตายด้วย เพราะความตายเป็นผลโดยตรงจากการที่จำเลยเฆเรถ

พิจารณาตัวอย่าง (ต่อ)

- ฎ.2792/2560 ระหว่างที่พวกจำเลยยกผู้ตายขึ้นรถเอาไปจอดทิ้ง ผู้ตายยังมีชีวิตอยู่ การเคลื่อนย้ายผู้ตาย ไม่ใช่เคลื่อนย้ายหรือ ซ่อนศพ ไม่ผิด 199 (ย้ายหรือซ่อนศพเพื่อปิดบังสาเหตุการตาย), 366/3 (ย้ายศพโดยไม่มีเหตุอันควร) ประกอบ 83

ข้อสังเกต

1. การกระทำโดยประมาทไม่มีตัวการร่วมกันตาม ม.83 (ฎ.6764/2545) ถือว่าต่างคนต่าง ประมาท ตัวการจึงมีได้เฉพาะการกระทำโดยเจตนาเท่านั้น
2. จะเป็นผู้ใช้ตาม ม.84 ได้ ผู้ถูกใช้จะต้องกระทำผิดโดยเจตนาเท่านั้น (ฎ.3336-3337/2547)
3. ผู้สนับสนุนตาม ม.86 มีได้เฉพาะการสนับสนุนผู้ลงมือซึ่งกระทำความผิดโดยเจตนาเท่านั้น หากผู้ลงมือกระทำผิดโดยประมาท ผู้ช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกไม่ใช่ผู้สนับสนุนตาม ม.86 (ฎ.1337/2534)
4. ป้องกันตาม ม.68 (ฎ.96/2529) จำเป็นตาม ม.67 (ฎ.7227/2553) และการกระทำโดย บันดาลโทษจะต้องเป็นการกระทำโดยเจตนาเช่นกัน การกระทำโดยประมาทอ้างป้องกัน จำเป็น หรือบันดาลโทษเสียมิได้

โครงสร้างข้อ 1.3

การกระทำต้องครบองค์ประกอบภายในของความผิดในเรื่องนั้นๆ

- มาตรา 59 บัญญัติว่า บุคคลจะต้องรับผิดทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา
- แต่ความผิดอาญาบางฐานแม้ผู้กระทำไม่มีเจตนา แต่ผู้กระทำประมาท ผู้กระทำก็ต้องรับผิด
- ความผิดบางฐาน แม้ผู้กระทำไม่เจตนาและไม่ประมาทผู้กระทำก็ต้องรับผิด (59 ว.หนึ่ง ตอนท้าย กรณีที่กฎหมายบัญญัติชัดแจ้งให้รับผิดแม้ไม่เจตนา ซึ่งถ้อยคำนี้รวมถึงแม้ไม่ประมาทด้วย) เรียกว่า ความผิดโดยเด็ดขาด (Strict Liability)

ความผิดโดยเด็ดขาด (Strict Liability)

- 1. ความผิดลหุโทษ ม.104 “การกระทำความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายนี้ แม้กระทำโดยไม่มีเจตนาก็เป็นความผิด เว้นแต่ตามบทบัญญัติความผิดนั้นจะมีความบัญญัติให้เป็นอย่างอื่น” (แม้ไม่มีเจตนาและไม่ประมาทก็เป็นความผิด) แต่ ม.391 “ใช้กำลังทำร้าย” แสดงว่าผู้กระทำต้องมีเจตนา (ฎ.119/2517) หรือ ม.390 “กระทำโดยประมาท” แสดงว่าผู้กระทำ “ต้องประมาท”
- 2. ความผิดที่ระบุไว้ใน ม.285/1 และ ม.321/1
 - ม.285/1 การกระทำความผิดตาม ม.277 ม.279 ม.282 ว.สาม ม.283 ว.สาม และ ม.283 ทวิ ว.สอง หากเป็นการกระทำต่อเด็กอายุไม่เกินสิบสามปี ห้ามอ้างความไม่รู้อายุของเด็กเพื่อให้พ้นจากความผิดนั้น
 - ม.321/1 การกระทำความผิดตาม ม.312 ตี ว.สอง และ ม.317 หากเป็นการกระทำต่อเด็กอายุไม่เกินสิบสามปี ห้ามอ้างความไม่รู้อายุของเด็กเพื่อให้พ้นจากความผิดนั้น

เจตนา

1. เจตนาตามความเป็นจริง ได้แก่ เจตนาประสงค์ต่อผล หรือ เจตนาเล็งเห็นผล (ม.59 ว.สองและว.สาม)
2. เจตนาโดยผลของกฎหมาย คือ เจตนาโดยพลาด (ม.60)

เจตนาตามความเป็นจริง

มาตรา ๕๙ บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดชอบเมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ้งชัดให้ต้องรับผิดชอบแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา

กระทำโดยเจตนา ได้แก่กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำความผิดและในขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น

ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นมิได้

...

เจตนาตามความเป็นจริง (ต่อ)

จากมาตรา ๕๙ ว. สอง และ ว. สาม

- 1. ผู้กระทำได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิดนั้นๆ (ม.59 ว.สาม) และ
- 2. ผู้กระทำได้ประสงค์ต่อผลของการกระทำของตนนั้น หรือมีฉะนั้นก็ต้องเล็งเห็นผลของการกระทำของตนนั้น (ม.59 ว.สอง)

เจตนาตามความเป็นจริง (ต่อ)

ตัวอย่าง: แดงใช้ปืนยิงไปที่หน้าอกดำ ดำถึงแก่ความตาย

- แดงรู้ว่าการกระทำของตนเป็นการฆ่า และรู้ว่าสิ่งที่ถูกฆ่านั้นเป็นผู้อื่น จึงเป็นการรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานฆ่าผู้อื่น (หลักเรื่อง “รู้”)
- แดงประสงค์ต่อผลให้ดำตาย เพราะปืนซึ่งเป็นอาวุธร้ายแรงยิงไปที่หน้าอกของดำ เป็นอวัยวะสำคัญ

ข้อสังเกต พิจารณา 59 ว.3 หลักเรื่องรู้ก่อน แล้วจึงพิจารณา ว.2 ว่าเป็นประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผล

รู้ ตามมาตรา 59 ว.3

หลักคือ ผู้กระทำต้องรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานนั้นๆ (ตัวบทใช้คำว่า องค์ประกอบของความผิด)

หากไม่รู้ ก็ไม่มีเจตนา

- ตัวอย่าง: แดงและดำเข้าไปล่าสัตว์ในป่าด้วยกัน แดงเห็นมีการเคลื่อนไหวหลังพุ่มไม้ แดงเข้าใจว่าเป็นหมูป่า จึงใช้ปืนยิงไป ปรากฏว่าไม่ใช่หมูป่า แต่เป็นดำ ดำถูกกระสุนปืนของแดงถึงแก่ความตาย แดงไม่ผิด 288 แดงไม่มีเจตนาฆ่าดำ เพราะไม่รู้ว่าการกระทำของตนเป็นการฆ่าผู้อื่น เมื่อมีรู้อจะถือว่าประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลมิได้

รู้ ตามมาตรา 59 ว.3 (ต่อ)

- ฎ.5729/2556 จำเลยทำร้ายผู้ตายจนหมดสติ แล้วนำผู้ตายไปทิ้งที่อ่างเก็บน้ำโดยจำเลยเข้าใจว่าผู้ตายถึงแก่ความตายแล้ว เมื่อไม่รู้ว่าเป็นการฆ่า และไม่รู้ว่าจะขณะนั้นผู้ตายยังมีชีวิตอยู่ จึงไม่ผิด 288 แต่กระทำโดยประมาทเป็นเหตุผู้ตายถึงแก่ความตาย ไม่ดูให้ตี ผิด 291 (ทำร้ายผู้ตายจนหมดสติ ก็ผิดทำร้ายด้วย)
- ถ้าเข้าใจว่าเป็นทรัพย์ของตนเอง ไม่รู้ว่าเป็นทรัพย์ของผู้อื่น ทียบผิดไปก็ไม่ผิดลักทรัพย์ ฎ.2991/2565 เข้าใจว่าเป็นต้นไม้ตนเอง จึงตัดต้นไม้แล้วเอาไป ไม่ผิดลักทรัพย์

หากความไม่รู้ข้อเท็จจริง เกิดขึ้นด้วยความประมาทของผู้กระทำ

มาตรา 62 ว.สอง ถ้าความไม่รู้ข้อเท็จจริง เกิดขึ้นด้วยความประมาท ให้ผู้กระทำรับผิดฐานกระทำโดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยเฉพาะว่า การกระทำนั้น ผู้กระทำจะต้องรับโทษแม้กระทำโดยประมาท

หากความไม่รู้ข้อเท็จจริง เกิดขึ้นด้วยความประมาทของผู้กระทำ

ตัวอย่าง: แดงเข้าไปล่าสัตว์ในป่า แดงเห็นมีการเคลื่อนไหวหลังพุ่มไม้ แดงไม่ดูให้ดี คิดว่าเป็นหมูป่า แต่ความจริงเป็นดำ แดงใช้ปืนยิงไป ดำถูกยิงถึงแก่ความตาย แดงไม่รู้ว่าการกระทำของตนเป็นการฆ่าผู้อื่น จึงไม่เป็นความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตาม 288

- แต่แดงไม่ดูให้ดี แสดงว่าเป็นการกระทำโดยประมาทตาม 59 ว.4 เมื่อผลแห่งการกระทำโดยประมาทเกิดขึ้น คือ ดำถูกยิงตาย แดงต้องรับผิดในความตายของดำตาม 291 ทั้งนี้ ตาม 62 ว.2
- แต่ถ้าแดงไม่ดูให้ดี แดงใช้ปืนยิงไปหลังพุ่มไม้ กระสุนถูกดำ เลือดออกซิบๆ แดงประมาทแล้ว แต่แดงก็ไม่ต้องรับผิดต่อดำ เพราะผลที่เกิดขึ้นแก่ดำนั้น ไม่ถึงกับเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ไม่เป็นความผิดอาญา
- แต่ถ้าไม่ดูให้ดี คิดว่าเป็นหมูป่า จึงยิงถูกสุนัขของดำ=ไม่ผิด เพราะประมาททำให้เสียทรัพย์ไม่เป็นความผิดอาญา (ไม่เจตนาเพราะไม่รู้ว่าเป็นทรัพย์ของผู้อื่น คิดว่าเป็นหมูป่า)

หากความไม่รู้ข้อเท็จจริง เกิดขึ้นด้วยความประมาทของผู้กระทำ

ตัวอย่าง

- ฎ.5729/2556 ที่กล่าวไปแล้ว
 - ฎ.13262/2558 จุดไฟเผารถกระบะโดยเข้าใจว่าผู้ตายถึงแก่ความตายแล้ว ไม่ผิด 288 แต่ไม่ดูให้ดีผิด 291 และผิดวางเพลิงเผาทรัพย์ 217 และ 224 (เจตนาเผาทรัพย์เป็นเหตุให้คนตาย) ด้วย แต่โจทก์มิได้ฟ้อง 224 มาศาลจึงมีวินิจฉัย
- ข้อสังเกต ประมาทหรือไม่เป็นหลักใน 59 ว.4 ไม่ใช่ 62 ว.2 = ความไม่รู้ของจำเลย เกิดขึ้นด้วยความประมาทตาม 59 ว.4 จึงผิด 291 ทั้งนี้ตาม 62 ว.2 (อย่าตอบว่า ประมาทเพราะกระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง...ตาม 62 ว.2)

เหตุฉกรรจ์

มาตรา 62 วรรคท้าย บุคคลจะต้องรับโทษหนักขึ้นโดยอาศัยข้อเท็จจริงใด บุคคลนั้นจะต้องได้ “รู้” ข้อเท็จจริงนั้น

ตัวอย่างเหตุการณ์

- “แดง” ยิง “ขาว” บิดาของแดง โดยเข้าใจว่าเป็น “ดำ” ศัตรูของแดง
- แแดงมีเจตนาฆ่าคนที่ถูกยิง เพราะรู้ว่าเป็นการฆ่า รู้ว่าเป็นผู้อื่น เป็นเจตนาประเภทประสงค์ต่อผลเพราะใช้ปืนยิงอวัยวะสำคัญ แต่แดงไม่รู้ว่าเป็นขาว ซึ่งเป็นบุพการี แแดงจึงไม่มีเจตนาฆ่าบุพการี แแดงจึงผิด 288 ไม่ใช่ 289(1) จะยกเอาความสำคัญผิดในตัวบุคคลมาเป็นข้อแก้ตัวว่าไม่เจตนาไม่ได้ ตามมาตรา 61

ตัวอย่างเหตุการณ์ (ต่อ)

- ผู้ที่กระทำผิดฐานรับของโจรจะผิด 357 ว.สอง ได้ ผู้กระทำจะต้องรู้ว่าทรัพย์ที่ตนรับไว้อันเป็นของโจรนั้น ได้มาจากการกระทำความผิดฐานชิงทรัพย์ ถ้าไม่รู้ รู้แต่เพียงว่าเป็นของโจร ก็ผิดเพียง 357 ว.หนึ่ง (ฎ.3339/2552, 5264/2558)
- นายม่วงเป็นชายชราใช้มีดว่าจะแทงนายฟ้าซึ่งเป็นเด็กวัยรุ่น หากนายฟ้าไม่ส่งโทรศัพท์มือถือให้นายม่วง นายฟ้ากลัวจึงทำตาม หลังจากนั้นนายม่วงเอาโทรศัพท์มาขายให้นายเขียวโดยบอกว่าแอบขโมยมาขณะนายฟ้าเผลอ นายเขียวหลงเชื่อว่าเป็นการลักทรัพย์ หากศาลเชื่อตามที่นายเขียวเข้าใจผิดก็จะลงโทษนายเขียวได้ตาม ม.357 ว.1 เท่านั้น จะลงโทษตาม ว.2 ไม่ได้
- ข้อสังเกต 62 ว.2 บางฎีกาเรียก เหตุที่ต้องรับโทษหนักขึ้น ลักษณะฉกรรจ์ หรือเหตุฉกรรจ์

เหตุฉกรรจ์ vs ผลฉกรรจ์

- เหตุฉกรรจ์ คือ รับโทษหนักขึ้นโดยอาศัยข้อเท็จจริงใด เช่น ชิงทรัพย์ที่เป็นโคกระบือ ตาม ม.339 ว.สอง (ใช้หลักต้องรู้จึงจะรับโทษหนักขึ้นตาม 62 ว.2)
- ผลฉกรรจ์ คือ ผลที่ต้องรับโทษหนักขึ้น เช่น ชิงทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ม.339 ว.ห้า (ใช้หลัก มาตรา 63 ผลธรรมดา)

สรุปหลักเหตุฉกรรจ์

- 1. ไม่รู้ไม่มีเจตนา
 - เช่น ยิงคนคิดว่าเป็นหมาป่า ขาดเจตนา
- 2. รู้เท่าใดมีเจตนาเท่านั้น
 - แดงยิงขาวซึ่งเป็นบิดาตน คิดว่ายิงดำ รู้แค่ว่ายิงผู้อื่น ไม่รู้ว่ายิงบุพการี
- 3. รู้เท่าใดมีเจตนาเท่านั้น แต่ต้องไม่เกินความจริง
 - แดงตั้งใจยิงขาวบิดา ยิงดำคิดว่าเป็นขาว แม้มีเจตนาฆ่าบุพการี แต่ความจริงผู้ถูกยิงมิใช่บุพการี ผิดแค่ 288

ฎีกาเพิ่มเติม

- 504/2483 เด็กวิ่งสวนมาในความมืด เข้าใจว่าเป็นสุนัข เอามีดแทงเด็กตาย ขณะนั้นใช้กฎหมายลักษณะอาญา เทียบความผิดปัจจุบันตามปอ. คือไม่ผิด 288 แต่ ประมาทไม่คู่ให้ตี ผิด 291
- 7655/2554 โจทก์นำสืบมิได้ว่าจำเลยรับโทรศัพท์โดยรู้ว่าเป็นของโจร ยกสงสัย ไม่ ผิด 357 ว.1
 - ถ้าสืบได้ว่ารู้ว่าเป็นของโจร แต่สืบมิได้ว่าจำเลยรู้ว่ามาจากชิงทรัพย์ ก็ลง ว.2 ไม่ได้ ลง ได้แค่ ว.1
- 3490/2553 บุกรุกต้องมีเจตนา คือต้องรู้ว่าที่ดินที่บุกรุกเป็นของผู้อื่น จำเลยยังสู้คดี กับผู้เสียหายอยู่ว่าเป็นที่ดินตน แม้มีการออกโฉนดให้ผู้เสียหายจำเลยก็ได้แย้งอยู่ว่า ออกโฉนดมิชอบ ไม่ผิดบุกรุก

ฎีกาเพิ่มเติม

- 6317/2534 ถ้าจำเลยไม่รู้ว่าเป็นเอกสารปลอม เอาไปใช้ก็ไม่ผิดฐานใช้ เอกสารปลอม
- 148/2513 ไม่รู้ว่าเป็นเจ้าพนักงาน แม้จำเลยจะชกต้อย ชัดขวางไม่ให้ ตำรวจค้นตัว ก็ไม่ผิดฐานต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงาน
- 3383/2541 แจ้งความเท็จ ต้องรู้ว่าความที่แจ้งเป็นเท็จ, 14991/2541 มาตรา 137 แจ้งความเท็จ และ 172 แจ้งความเท็จคดีอาญา ต้องรู้ว่าเป็น ความเท็จ และ 173 ต้องรู้ว่าเป็นความเท็จและไม่มีการกระทำผิดอาญา เกิดขึ้น แต่ไปแจ้งว่ามี

ฎีกาเพิ่มเติม

- 5440/2560, 7543/2562 ฟ้องเท็จต้องรู้ว่าความที่มาฟ้องเป็นเท็จ 3490/2553
- 6405/2539 ผู้เสียหายอายุ 14 ปีเศษ จำเลยคิดว่าผู้เสียหายอายุ 17 (ทำงานในโรงงานเหมือนผู้ใหญ่) ถือว่าไม่เจตนาทำผิด 277 ว.1 (ไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบว่าผู้เสียหายอายุยังไม่เกิน 15)
 - ข้อสังเกต ไม่เข้า 285/1 เรื่องห้ามอ้างความไม่รู้อายุ เพราะห้ามกรณีทำต่อเด็กอายุไม่เกิน 13

ฎีกาเพิ่มเติม

- 5727/2556 ทำร้ายจนหมดสติเพื่อจะข่มขืน เข้าใจว่าตาย นำไปถ่วงน้ำอำพรางคดี
 - ไม่ผิด 288 เพราะไม่รู้ว่าเป็นการฆ่า ไม่รู้ว่าเป็นผู้อื่น ไม่รู้องค์ประกอบภายนอก
 - การที่ไม่ดูให้ตีว่าตายจริงหรือไม่ แล้วเอาไปถ่วงน้ำทำให้ตาย ผิด 291
 - และทำร้ายจนสลบ ต่อมาตาย มีปัญหาว่าจะผิด 290 ด้วยหรือไม่ (ฎีกานี้ไม่มีประเด็น 290) ถ้าถูกทำร้ายแล้วหมดสติต่อมามีตายก็ผิด 290 แต่กรณีนี้จำเลยเองเอาไปถ่วงน้ำจนตาย (โดยจำเลยไม่รู้ว่าจะยังไม่ตาย) เป็นเหตุแทรกแซงในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล เป็นเรื่องคาดหมายได้ว่าเอาไปถ่วงน้ำเพื่อปกปิดความผิด จึงผิด 290 อีกบท (ฎ.1395/2518 จำเลยตีนายคามีแผลเล็กน้อย ต่ำสลบ จำเลยเข้าใจว่าต่ำตาย เอาผ้าไปผูกคอต่ำไว้กับต้นไม้ ผิด 290)

เจตนาประสงค์ต่อผล

- เจตนาธรรมดา ได้แก่
 - เจตนาประสงค์ต่อผลหรือเจตนาโดยตรง
 - เจตนาเล็งเห็นผลหรือเจตนาโดยอ้อม
- เจตนาธรรมดาแตกต่างจากเจตนาพิเศษ (ซึ่งจะกล่าวถึงต่อไป)

เจตนาประสงค์ต่อผล

- เจตนาประสงค์ต่อผล หมายความว่า มุ่งหมายจะให้เกิดผลขึ้น หากผลเกิดขึ้นตามที่มุ่งหมายก็เป็นความผิดสำเร็จ หากผลไม่เกิดก็เป็นเพียงความผิดฐานพยายามตาม ม.80 หรืออาจจะเป็นพยายามที่ไม่สามารถบรรลุผลได้อย่างแน่แท้ตาม ม.81

เจตนาประสงค์ต่อผล

- ประสงค์ต่อร่างกายหรือต่อชีวิต
 - 3326/2564 เอน้ำมันราด จุดไฟแช็คโยนใส่ น้ำมันที่ราดไม่มาก ผิดทำร้ายสาหัสโดยทรมานหรือทารุณโหดร้าย 298 ประกอบ 289 (5) เป็นประสงค์ต่อผลต่อร่างกาย ไม่ใช่ต่อชีวิต
 - แต่ถ้าน้ำมันที่ราดมีปริมาณมาก เป็นประสงค์ต่อชีวิต 1109/2565
 - ยิ่งไปทางผู้เสียหาย แสดงให้เห็นว่าประสงค์ต่อชีวิต แม้กระสุนถูกทำผู้เสียหายที่กำลังหนี ก็เป็นเจตนาฆ่า 13116/2558

ความผิดที่ต้องมีผลต่างหากจากการกระทำ และความผิดที่ไม่ต้องมีผลต่างหากจากการกระทำ

- ความผิดที่ต้องมีผล เช่น ฆ่าคนตาย ผลคือความตาย ประสงค์ต่อผลคือมุ่งหมายให้ตาย ถ้าผู้ตายหลบทันหรือแพทย์ช่วยชีวิตได้ทัน ก็ผิดฐานพยายามฆ่า
- ความผิดที่ไม่ต้องมีผล เช่น ความผิดฐานแจ้งความเท็จแก่เจ้าพนักงาน ม.137 ประสงค์ต่อผลคือมุ่งหมายให้เจ้าพนักงานได้ทราบความเท็จที่นำมาแจ้ง ถ้าเจ้าพนักงานได้ทราบข้อความนั้นแล้ว ก็ถือว่าบรรลุผลเป็นความผิดสำเร็จ เจ้าพนักงานจะทราบว่าข้อความนั้นเป็นเท็จหรือไม่ มิใช่ข้อสำคัญ ฎ.1076/2551
 - ข้อสังเกต แจ้งความเท็จมีพยายามได้ เช่นส่งจดหมายไปแจ้งแล้วจดหมายหายกลางทาง ลงมือแจ้งแล้ว แต่ข้อความไปไม่ถึง

การกระทำอันเดียวอาจก่อให้เกิดผลหลายประการ

- ผลบางประการอาจเป็นผลที่ผู้กระทำประสงค์ต่อผล ผลบางประการอาจเป็นผลที่ผู้กระทำไม่ประสงค์
 - ตัวอย่างเช่น แดงต่อยดำที่ใบหน้าตรงแว่นตาของดำ ปรากฏว่าดำใบหน้าแตกและแว่นตาก็แตกด้วย เช่นนี้ ดำใบหน้าแตกเป็นการกระทำประสงค์ต่อผลของแดง ส่วนที่แว่นแตกไม่ใช่ประสงค์ต่อผลแต่เป็นผลจากการกระทำโดยเจตนาเล็งเห็นผลของแดง แดงผิด 295 โดยมีเจตนาประสงค์ต่อผล และผิด 358 โดยเล็งเห็นผล
- หากผลไม่เกิดก็ผิดพยายาม

กรณีผลเกิดตามผู้กระทำประสงค์ แต่เกิดจากวิธีการที่ผิดแปลกไปจากความตั้งใจของผู้กระทำ

- ผู้กระทำประสงค์ให้ผลเกิดแล้วผลก็เกิดตามที่ประสงค์ เป็นเจตนาประสงค์ต่อผล แม้จะเกิดจากวิธีการที่ผิดแปลกไปจากความตั้งใจของผู้กระทำ

กรณีผลเกิดตามทีผู้กระทำประสงค แต่เกิดจากวิธีการที่ผิดแปลกไปจากความตั้งใจของผู้กระทำ

- กรณีเจตนาฆ่าโดยประสงคต่อผล พิจารณาตัวอย่างดังนี้
 - 1. แดงไลยงดำ ตำกระโดดจากตึกตกลงมาตาย ถือว่าความตายของดำสมเจตนาของแดง เป็นเจตนาฆ่าประเภทประสงคต่อผล
 - 2. แดงยิงดำแต่ยิงไม่ถูก กระสุนปืนไปถูกฝาห้องแล้วกระดอนกลับมาถูกดำตาย
 - 3. แดงขับรถไลยงดำซึ่งอยู่ในรถอีกคันหนึ่ง ตำกลัวจึงขับรถหนีด้วยความเร็วสูง รถของดำชนต้นไม้ ตำตาย
- = แดงมีเจตนาฆ่าประเภทประสงคต่อผล เมื่อดำตาย มีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล แดง ผิด 288 หรือ 289

กรณีผลเกิดตามทีผู้กระทำประสงค แต่เกิดจากวิธีการที่ผิดแปลกไปจากความตั้งใจของผู้กระทำ

- กรณีเจตนาทำร้ายโดยประสงคต่อผล
 - 895/2509 จำเลยเอาอิฐปาผู้เสียหาย ผู้เสียหายหลบไปมือไปกระแทกเรือ ทำให้มือบวมยาว 4x2 cm และเจ็บศีรษะ ถือว่าได้รับอันตรายแก่กายเนื่องจากการกระทำของจำเลย จำเลยผิด 295
 - 9413/2552 ใช้มีดไล่ฟัน เป็นการทำให้ร้าย ผู้ตายโดดหนีลงน้ำแล้วจมน้ำตาย จำเลยมีเจตนาทำร้าย เป็นเหตุให้ตาย ผิด 290 ว.1
 - ข้อสังเกต กรณีฟันไม้โดน จำเลยผิด 295, 80 มาก่อน (กรณีฟันโดนผิด 295) แล้วผู้เสียหายมาตกน้ำตาย ก็ผิด 290 ด้วยเพราะเป็นผลโดยตรง วิ่งไล่ฟันเป็นการทำร้ายแล้ว ผู้เสียหายไม่ต้องได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจก่อนที่ผู้เสียหายจะตายก็ผิด 290 ได้

สำคัญผิดในตัวบุคคล คือ เจตนาประสงค์ต่อผล

- มาตรา 61 ผู้ใดเจตนาจะกระทำต่อบุคคลหนึ่ง แต่ได้กระทำต่ออีกบุคคลหนึ่ง โดยสำคัญผิด ผู้นั้นจะยกเอาความสำคัญผิดเป็นข้อแก้ตัวว่ามีได้กระทำโดยเจตนาหาได้ไม่
- หากแดงต้องการฆ่าดำศัตรูของตนให้ตาย เห็นขาวเดินมาในความมืดแดงเข้าใจว่าเป็นดำ แดงใช้ปืนยิงขาว ขาวตาย แดงผิดฆ่าคนตาย เพราะการกระทำของแดงครบองค์ประกอบความผิดทั้งภายในภายนอก แดงจะยกเอาความสำคัญผิดในตัวบุคคลมาเป็นข้อแก้ตัวว่าไม่มีเจตนาฆ่าขาวไม่ได้ แดงมีเจตนาประสงค์ต่อผลตามมาตรา 59 โดยมาตรา 61 เป็นแต่เพียงบทบัญญัติปิดปากเท่านั้น

สำคัญผิดในตัวบุคคล คือ เจตนาประสงค์ต่อผล (ต่อ)

- ฎ.90/2531 ให้พวกเรียก นาย ก. ออกมาจากบ้านโดยจำเลยแอบซุ่มยิง ผู้ตายเดินออกมา จำเลยยิงผู้ตายคิดว่าเป็นนาย ก. จำเลยผิด 289 (4) ไตร่ตรองไว้ก่อน จะอ้างว่าสำคัญผิดว่าเป็น ก. แก้ตัวว่าไม่เจตนาไม่ได้ จำเลยรู้ว่าเป็นการฆ่าและรู้ว่าเป็นผู้อื่น ต้องการให้ผู้อื่นตาย จึงเป็นประสงค์ต่อผล ความรับผิดชอบต่อผู้ตายคือ 289(4), 59, 61
 - ข้อสังเกต จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบต่ ก. เพราะมิได้ลงมือฆ่า ก. (ตระเตรียมฆ่า ก. ยังไม่ผิด)

เจตนาเล็งเห็นผล

- ในทางตำราเรียกว่า เจตนาโดยอ้อม หมายความว่า เล็งเห็นได้ว่าผลนั้นจะเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอนเท่าที่จิตใจของบุคคลในฐานะเช่นนั้นจะเล็งเห็นได้ (ฎ.9805/2554, 320/2562, 8882/2561)
- พิจารณาบุคคลในสภาพเดียวกับผู้กระทำ ว่าเล็งเห็นได้หรือไม่ ถ้าผู้กระทำเป็นเด็ก ร่างกายพิการ หรือจิตใจไม่ปกติ ก็ต้องเปรียบเทียบดูว่า บุคคลในฐานะเช่นนี้ โดยปกติเล็งเห็นผลนั้นได้หรือไม่

เจตนาฆ่าโดยเล็งเห็นผล

- 8757/2563 ขับรถชนโจทก์ร่วมโดยแรง โจทก์ร่วมได้รับอันตรายสาหัส ย่อมเล็งเห็นได้ว่าการชนจะทำให้ตาย มีเจตนาฆ่าโดยเล็งเห็นผล ผิดพยายามฆ่า
- 569/2563 ยิงปืนลูกซองเข้าไปในบ้าน กระสุนกระจายเป็นวงกว้าง จำเลยทราบว่ามีผู้เสียหายและครอบครัวอยู่ในบ้าน ย่อมเล็งเห็นได้ว่าการกระสุนจะถูกคนในบ้าน ผิดพยายามฆ่าโดยเล็งเห็นผล 288, 80 และยิงปืนโดยใช้เหตุ 376

เจตนาฆ่าโดยเล็งเห็นผล (ต่อ)

- กรณียิงปืนเข้าไปในห้องขณะผู้เสียหายนั่งอยู่ (1092/2566) หรือยิงปืนลูกซองไปที่ขวดสุราที่อยู่บนโต๊ะซึ่งมีคนนั่งอยู่ (2060/2541) หรือใช้ปืนยิงไปที่มือผู้ตาย ขณะที่มืออยู่ตรงหน้าผู้ตาย (4252/2542 ผู้ตายถือมีดเข้ามาหาจำเลย จำเลยยิงไปที่มือที่อยู่บริเวณหน้าของผู้ตาย เป็นป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ ผิด 288, 69) วินิจฉัยทำนองเดียวกันว่าเป็นเจตนาฆ่าโดยเล็งเห็นผล
- 2865/2553 จะยิงคำซึ่งยื่นอยู่ข้างหลัง แต่กระสุนปืนไปถูกขาซึ่งยื่นข้างหน้า ย่อมเล็งเห็นได้ว่า จะโดนขาด้วย ถือว่าเจตนาฆ่าโดยประสงค์ต่อผล เจตนาฆ่าขาโดยเล็งเห็นผล (อ้างว่าคำ ข่มเหงทำให้บันดาลโทสะ ก็อ้างบันดาลโทสะต่อขาไม่ได้ เพราะขาไม่ได้ร่วมข่มเหงด้วย ไม่ใช่กรณีบันดาลโทสะแล้วเจตนาโดยพลาดไปถูกขา เพราะกรณีนี้เป็นเล็งเห็นผล)

เจตนาฆ่าโดยเล็งเห็นผล (ต่อ)

- 5332/2560 ใช้ถุงครอบศีรษะ ไม่มีช่องอากาศ แม้ไม่ประสงค์ให้ผู้ตายตาย ก็ย่อมเล็งเห็นผลได้
- 2171/2566 ปอกฉนวนสายไฟแล้วใช้เส้นลวดเชื่อมต่อวางไว้ตามแนวทางเดินของบ้าน หากมีคนมาสัมผัสย่อมตายได้ จำเลยทำให้เกิดเสียงระเบิดเพื่อให้ผู้เสียหายมาดู แม้ไม่เจตนาประสงค์ต่อผลให้ผู้เสียหายตาย แต่ย่อมเล็งเห็นได้ว่าผู้เสียหายอาจโดนช็อตตาย ผู้เสียหายไม่ออกไปดู และมีผู้พบสายไฟกับลวดเสียบก่อน เป็นพยายามฆ่า
- 3262/2566 ใช้อุปกรณ์ช็อตปลาจี้จนผู้ตายนอนคว่ำในร่องน้ำ ย่อมเล็งเห็นได้ว่าผู้ตายจะขาดอากาศ เป็นการฆ่าโดยมีเจตนาเล็งเห็นผล

เจตนาทำร้ายโดยเล็งเห็นผล

- 234/2529 ยิงไปที่พื้นขณะผู้เสียหายเดินเข้ามา กระสุนถูกขาผู้เสียหาย ย่อมเล็งเห็นว่ากระสุนอาจถูกผู้เสียหาย เป็นเจตนาทำร้ายโดยเล็งเห็นผล (หากกระสุนไปถูกอีกคนตาย ก็ผิด 290 เพราะเป็นเจตนาทำร้ายโดยพลาด เพราะเจตนาต้นทางคือทำร้าย)
- 3161/2559 ขว้างขวดน้ำมันติดไฟไปยังโต๊ะที่คานั่งอยู่ มีขขว้างอยู่ใกล้ๆ ย่อมเล็งเห็นได้ว่าน้ำมันติดไฟจะโดนขา เป็นเล็งเห็นผล ไม่ใช่พลาด (เพราะเจตนาโดยพลาดหมายความว่า ไม่ประสงค์ต่อผลและไม่เล็งเห็นผล)

เล็งเห็นผลกรณีอื่นๆ

- 112/2554 โจรรถเลยดึงโทรศัพท์มือถือจากกระเป๋าผู้เสียหายแล้วโยนทิ้งชานพักบันได ไม่ได้เจตนาเอาไปโดยทุจริต ไม่เป็นลักทรัพย์ (จึงไม่เป็นวิ่งราวด้วย) แม้ไม่ประสงค์ให้มือถือพัง แต่ย่อมเล็งเห็นได้ว่ามือถืออาจเสียหายได้ เมื่อไม่เสียหาย เป็นพยายามทำให้เสียหาย
- 114/2531 จุดไฟเผาที่นอนที่โรงน้ำชา ย่อมเล็งเห็นได้ว่าที่นอนไหม้แล้วจะลามไปติดโรงน้ำชา ผิด 218, 80 พยายามเผาโรงเรือนด้วย เพราะโรงเรือนยังไม่ติดไฟ (เผาที่นอนผิด 217)

เล็งเห็นผลกรณีอื่นๆ

- 6738/2537 ใช้ของเหลวไวไฟราดผู้ตาย โคนพื้นห้อง กระเด็นไปถูกดำ แล้วจำเลยจุดไฟ ไฟไหม้ผู้ตาย ไหม้พื้นห้อง และไฟติดตัวดำบาดเจ็บ ผิดฆ่าผู้ตายโดยประสงค์ต่อผล เผาโรงเรือนโดยเล็งเห็นผล และเจตนา ฆ่าดำโดยพลาด (ไม่มีข้อเท็จจริงว่าเล็งเห็นได้ว่าจะโดนดำด้วย)
- 115/2542 วางเพลิงเผารถในโรงเก็บรถซึ่งอยู่ติดกับอาคารที่อยู่อาศัย ย่อมเล็งเห็นได้ว่าไฟจะลามติดโรงเรือนด้วย เป็นพยายามวางเพลิงเผาโรงเรือน

เจตนาพิเศษ

- ไม่มีคำว่าเจตนาพิเศษในตัวบท แต่ว่าศาลฎีกาได้ใช้คำนี้ เช่น ฎ.1675/2532
- ความผิดบางมาตรา นอกจากมีเจตนารรรมดาคือประสงค์ต่อผล หรือเล็งเห็นผลแล้ว ต้องมีเจตนาพิเศษด้วย เป็นมูลเหตุจูงใจในการกระทำ เช่นลักทรัพย์ เจตนาพิเศษคือโดยทุจริต แต่ส่วนใหญ่กฎหมายจะใช้คำว่าเพื่อ

เจตนาพิเศษไม่มีเล็งเห็นผล

- ท่านอาจารย์จิตติ ดิงศรัทธีย์ กล่าวไว้ดังนี้
 - “เจตนารรรมตามีมาตรา 59 บัญญัติไว้ ใช้สำหรับกรณีทั่วไป เช่น ผู้ใดฆ่าคน ผู้ใดทำร้ายร่างกาย ก็ใช้เจตนารรรมตา แต่ถ้าที่ใดกฎหมายต้องการเจตนาพิเศษ เขาจึงใช้คำว่า เพื่อ ซึ่งแสดงว่า ผู้กระทำต้องมีเจตนาโดยตรงมุ่งต่อการนั้น อย่างมาตรา 228 ถ้อยคำที่ว่า “กระทำด้วยประการใดๆ เพื่อให้เกิดอุทกภัย” ผู้กระทำต้องมีเจตนาโดยตรงมุ่งให้เกิดอุทกภัย คือน้ำท่วมนั่นเอง ถ้าไม่มีเจตนาโดยตรงที่จะให้เกิดอุทกภัย ถึงแม้เกิดอุทกภัยขึ้น ผม (อ.จิตติ) ว่าไม่ผิดมาตรานี้ จะเอาเจตนาเล็งเห็นผลมาใช้ไม่ได้”

เจตนาพิเศษไม่มีเล็งเห็นผล (ต่อ)

- 1019/2504(ป) ความผิดตาม 228 ต้องมีเจตนาทำให้เกิดอุทกภัยโดยตรง จะใช้เล็งเห็นผลไม่ได้ ต้องการให้น้ำไหลเข้านา ไม่ผิด 228
- 6437/2556 ทำทํานบกั้นน้ำเพื่อเจตนาถักเก็บน้ำ ไม่ผิด 228

เจตนาพิเศษ

- ม.157 ปฏิบัติหรือละเว้นปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ต้องเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด เพียงเล็งเห็นว่าจะเกิดความเสียหายไม่พอ ฎ.634/2523
- ม.68 เพื่อป้องกันสิทธิ เป็นเจตนาพิเศษเพื่อยกเว้นความผิด
- ม.67(2) การกระทำโดยจำเป็น เพื่อให้พ้นภัยอันตราย เป็นเจตนาพิเศษเพื่อยกเว้นโทษ
- ม.72 บันดาลโทษ โดยถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงด้วยเหตุอันไม่เป็นธรรม เป็นเจตนาพิเศษประเภทเหตุลดโทษ

ข้อสังเกตกรณีเจตนาพิเศษ

- ถ้ากระทำโดยมีเจตนาพิเศษตามกฎหมายแล้ว เป็นความผิดสำเร็จ ไม่ใช่พยายาม
 - ม.317 ว.3 ถ้อยคำที่ว่า “เพื่อการอนาจาร” จำเลยพรากรเด็กเข้าไปในโรงแรมเพื่อร่วมประเวณี แต่ยังไม่ได้ร่วมประเวณี เป็นความผิดสำเร็จแล้ว ไม่ใช่ชั้นพยายาม ผิดสำเร็จทันทีที่พรากรไปเพื่อการอนาจาร (ฎ.6632/2540, 5813/2553)
 - ม.264 ปลอมเอกสาร เจตนาพิเศษ เพื่อให้ผู้หนึ่งผู้ใดหลงเชื่อว่าเป็นเอกสารที่แท้จริง เป็นความผิดสำเร็จทันทีที่ทำปลอมด้วยมูลเหตุจงใจดังกล่าว แม้ยังมีได้นำไปแสดง (ฎ.769/2540)
 - จับเด็กเพื่อเรียกค่าไถ่ แม้ยังไม่เรียกค่าไถ่ ก็เป็นความผิดสำเร็จ (ฎ.1827/2520, 2025/2520)

พฤติการณ์ประกอบการกระทำ

- พฤติการณ์ประกอบการกระทำ เป็นองค์ประกอบภายนอก แต่เป็นองค์ประกอบภายนอกที่มีใจข้อเท็จจริง ซึ่งไม่อยู่ภายใต้หลักของมาตรา 59 วรรคสาม ที่ว่า “ไม่รู้ ไม่มีเจตนา”
 - เช่น ความผิดฐานปลอมเอกสาร ตามมาตรา 264 ถ้อยคำที่ว่า “โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน”
- ไม่อยู่ภายใต้หลัก “ไม่รู้ ไม่มีเจตนา” ซึ่งหมายความว่า ถ้าวิญญูชนเห็นว่าน่าจะเกิดความเสียหายก็ถือว่าน่าจะเกิดความเสียหายแล้ว (ใช้มาตรฐานวิญญูชน) แม้ผู้กระทำจะเห็นว่าไม่น่าจะเกิดความเสียหายก็ตาม ตรงกันข้าม ถ้าผู้กระทำเห็นว่าน่าจะเกิดความเสียหาย แต่วิญญูชนไม่เห็น ผู้กระทำก็ไม่ผิดแม้พยายามก็ไม่ผิด แม้ผู้กระทำประสงค์จะให้เกิดความเสียหาย

ถ้อยคำของพฤติการณ์ประกอบการกระทำ

- น่าจะเกิดความเสียหาย หรืออาจเกิดความเสียหาย ม.137, 172, 188, 220, 221, 225 ถึง 231, 233, 234, 236, 237, 264 ถึง 269, 307, 322, 323
- อันเป็นการมิชอบ ม.200, 209
- อันเป็นการเหยียดหยามศาสนา ม.206
- โดยประการที่ทำให้เด็กปราศจากผู้ดูแล ม.306
- โดยประการที่น่าจะทำให้เสียชื่อเสียง ม.326
- อันเป็นการรบกวนการครอบครอง ม.362

พฤติการณ์ประกอบการกระทำ (ต่อ)

- เพียงแต่ “น่าจะเกิดความเสียหาย” ก็เป็นความผิดสำเร็จ โดยยังไม่ต้องเกิดความเสียหาย
 - ฎ.1281-1282/2538 กรณีมาตรา 233 ใช้เรือบรรทุกจนน่าจะอันตราย แม้ยังไม่มี ความเสียหาย ก็เป็นความผิดสำเร็จ
 - 5884/2547 มาตรา 221 ทำให้เกิดระเบิดน่าจะอันตราย เป็นความผิดสำเร็จ แม้ไม่เกิดความเสียหาย
- ความผิดประเภทนี้ ในทางตำราเรียกว่า ความผิดที่ไม่ต้องมีผลปรากฏต่างหากจากการกระทำ
 - กรณี มาตรา 230 แดงเอาไม้เล็กๆไปวางขวางทางรถไฟเพื่อให้รถไฟตกราง วิทยุชนเห็นว่าไม่น่าจะเกิดอันตรายแก่การเดินทางรถไฟ แดงไม่ผิด แต่ถ้ากลับกัน แม้แดงเห็นว่าไม่น่าจะเกิดอันตราย แต่วิทยุชนเห็น ก็ผิดสำเร็จ

พฤติการณ์ประกอบการกระทำ (ต่อ)

- 303/2513 ฉีกสัญญาคู่เป็นขึ้นๆ แต่ถ้าเอามาต่อกันก็อ่านได้ ถือว่าน่าจะเกิดความเสียหาย ตามมาตรา 188 แล้ว (และก็มีพยายามกระทำผิดได้ เช่น กำลังจะฉีกแต่โดนห้ามก่อน จึงมีข้อยังตาม มาตรา 82 ได้ด้วย)
- 6654/2550 ปลอมลายมือชื่อนายแดงในใบรับฝากเงินอันเป็นเอกสารสิทธิ นำเงินเข้าบัญชีแดง แต่แดงไม่รู้เห็นด้วย ถือว่าน่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น คือแดงแล้ว